

Vì sao Phan Châu Trinh phó thác "đội sổ" cho Phan Khôi ?

Tác Giả: Th&#y Khuê

Thứ Bảy, 08 Tháng 1 Năm 2011 06:49

Năm 1922, đội sổ của nhóm Ngũ Long, có hai sổ kiện quan trọng xảy ra:

Phan Châu Trinh

Phan Châu Trinh gửi thư ngỏ cho Nguyễn Ái Quốc và ông gặp Nguyễn Văn Vĩnh và Phạm Quỳnh tại Pháp. Hai sổ kiện này chứng tỏ Phan Châu Trinh sẵn sàng nhận trách nhiệm, đồng thời ủng hộ Nguyễn Tất Thành, và tìm kiếm đường lối mới cho cách mạng Việt Nam ôn hòa như Nguyễn Văn Vĩnh, Phạm Quỳnh. Về tối tại Sài Gòn năm 1925, Phan Châu Trinh gửi gắm "đội sổ" cho Phan Khôi.

Năm 1922 là năm bùng nổ, đánh dấu sự ra đời của nhóm Ngũ Long: Bắt đầu sự nghiệp tranh đấu. Nguyễn Ái Quốc tiên là Nguyễn An Ninh. Về bối cảnh chung, 1922 có một sự kiện xảy ra: Hội chợ đấu xảo ở thành phố Marseille.

Đầu năm 1922, Phan Châu Trinh xuống Marseille để làm việc tại hội chợ. Nguyễn Văn Vĩnh, Phạm Quỳnh, Phạm Duy Tân, đi đến thăm các nhà văn nhà báo Béc Kơ sang đấu xảo.

Tháng 2/1922, Phan Châu Trinh gửi thư ngỏ cho Nguyễn Ái Quốc.

Vì sao Phan Châu Trinh phớt lờ "đi s" cho Phan Khôi ?

Tác Giả: Th&y Khuê

Thứ Bảy, 08 Tháng 1 Năm 2011 06:49

"B&y lâu nay, tôi cùng anh và Phan [Văn Tr&ng] đàm đ&o nhi&u vi&c, mãi t&i bây gi& anh cũng không &a cái ph&ng pháp khai dân trí, ch&n dân khí, h&u dân sinh c&a tôi. Còn tôi th&i l&i không thích cái ph&ng pháp ng&a ng&a chiêu hi&n, đ&i th&i đ&t n&i [ng&i ngoài đ&i th&i] c&a anh và c& cái đ&ng lý thuy&t thâm nhân tâm c&a Phan. B&i ph&ng pháp b&t hoà mà anh đã nói v&i anh Phan là tôi là h&ng h&nh, th& c&u. Cái đ&u anh gán cho tôi đó, tôi ch&ng gi&n tý nào c&, b&i vì suy ra thì tôi đã th&y r&ng: Tôi đ&c ch& Pháp b&p b&, nên không am t&ng h&t sách v& & cái đ&t văn minh này. Cái đó tôi đã thua anh xa l&m, đ&ng nói gì đ& v&i anh Phan."

Tuy Tây H& dùng ch& anh, nh&ng l&i nh&n v&n h&ng v& c& ba ng& i tr& Ninh, Truy&n và Thành (hai ông Phan cùng th& h&), ông trách h& dám coi ông là h&nh, th& c&u, và h&ng v& T&t Thành, còn có ý m&a mai: Tôi đ&c ch& Pháp b&p b&, nên không am t&ng h&t sách v& & cái đ&t văn minh này. Cái đó tôi đã thua anh xa l&m, đ&ng nói gì đ& v&i anh Phan."

R&i ông ti&p t&c m&ng m& l&i vi&t báo ti&ng Tây: "Tôi coi l&i &y phí công mà thôi. B&i vì, qu&c dân đ&ng bào m&y ai bi&t ch& Tây, ch& qu&c ng&, c&m t& báo mà đ&c n&i".

Và ông kiên quy&t tr& v& v&i ch& tr&ng c&a mình: "Theo ý tôi thì mình mà h&c h&i lý thuy&t hay, ph&ng pháp t&t, tóm tắt đ&c ch& nghĩa, có chí m&u c&u l&i quy&n cho qu&c dân, đ&ng bào thì đ&ng có dùng cái l&i n&ng nấu ngo&i bang đ& rung chuông gõ tr&ng, mà ph&i tr& v& n& nấu trong thôn dã, hô hào qu&c dân đ&ng bào, đ&ng tâm hi&p l&c đánh đ& c&ng quy&n áp ch&, &t là thành công. Anh không nghe l&i tôi nói, anh & hoài bên này, c& cái l&i đó thì tài năng c&a anh khác gì công dã tràng".

Đ&nh riêng Nguy&n T&t Thành, ông nh&n m&nh nh&ng đ&im sau đây:

"Tôi bi&t anh h&p th& đ&c cái ch& nghĩa c&a ông Mã Kh&c T& [Karl Marx] ông Lý Ninh [Lénine] nên tôi cũng đem chuy&n hai ông &y mà gi&ng đ&n cho anh rõ". R&i ông k& l&i vi&c c& Karl Marx l&n Lénine đ&u có m&t th&i b& đ&i ra n&c ngoài, nh&ng sau đó h& đ&u tìm cách tr& v& n&c đ& tranh đ&u và ông k&t luận: "C& xem hai ông Mã, Lý mà anh tôn th& ch& nghĩa, có ông nào dùng cái l&i n&ng nấu đ&t ng&i mà làm qu&c s& cho mình, nh& anh đâu? B&i v&y, qu&nh anh tôn th& lý thuy&t hai ông &y thì anh nghe tôi mà v& qu&ng cáo cho qu&c dân đ&ng bào."

R&i ông nói v& nh&ng hình ph&t dành cho đ&ng l&i b&o đ&ng: "Ông Đ& Thám b& bêu đ&u gi&a ch&, Ông Phan Đình Phùng b& đào m& ném xu&ng sông, ông Hàm Nghi, Duy Tân, Th& Khoa Huân b& đ&y bi&t x& và nhi&u không k& xi&t s& đ&u r&i máu ch&y".

Cu&i cùng ông khuyên T&t Thành nên v& n&c đ& "m&u đ& đ&i s&".

Vì sao Phan Châu Trinh phó thác "đi sứ" cho Phan Khôi ?

Tác Giả: Th&y Khuê

Thứ Bảy, 08 Tháng 1 Năm 2011 06:49

Lá thư này, chắc Phan Châu Trinh đã đưa cho Nguyễn Văn Vĩnh mượn để đăng sang tiếng Pháp vì chúng tôi thấy bạn tiếng Pháp và bạn dịch ra quốc ngữ (tên bạn tiếng Pháp) trong tập tài liệu của đề Kß niệm 115 ngày sinh ông Nguyễn Văn Vĩnh, do gia đình ông hành năm 1997. Bạn dịch đề của trích dẫn trên đây là bạn dịch của Hoàng Xuân Hãn do Thu Trang tìm thấy trong hồ sơ mật thám, và theo Hoàng Xuân Hãn thì đây cũng chắc là mượn chép lại.

Lá thư này rất quan trọng, vì nó xác định những điểm khác biệt tập thể trong nhóm Ngũ Long do chính ngòi bút của Phan Châu Trinh viết ra:

1- Phan Châu Trinh không đồng ý với đề nghị lập tranh đấu của nhóm Tây học: theo ông, viết các bài báo tiếng Pháp để kích thích dân trên báo Pháp là vô ích. Tập thể của Rousseau và Montesquieu không thể dẫn dắt được dân Việt Nam.

2- Ông xác định một lý tưởng của pháp quyền tranh đấu của ông: khai dân trí, chấn dân khí, hậu dân sinh.

3- Ông chỉ ra cách mạng bạo động và kêu gọi với những tranh đấu bất bạo động.

Xin nhắc lại: Con đề nghị đấu tranh chung của nhóm Ngũ Long là đấu với Pháp, giành độc lập và dân chủ hoá đất nước. Những khác nhau về cách thức hiện các mục đích này :

- Phan Văn Trường, Nguyễn An Ninh và Nguyễn Thế Truyền, chỉ tranh đấu dùng ngòi bút (tiếng Pháp) để đấu tranh trên đất Pháp (và sau này trên đất Việt), với chủ trương của chính quyền thực dân, đánh động lòng người Pháp dân chủ, để họ bãi bỏ chế độ thực dân.

- Phan Châu Trinh viết nhiều kiến nghị cho toàn quyền Albert Sarraut, yêu cầu thay đổi chính sách cai trị.

- Nguyễn Thế Thành chỉ tranh đấu cách mạng bạo động theo con đề nghị của ông sẵn.

Trong ba điểm chính mà Phan Châu Trinh nêu ra trong lá thư gửi Nguyễn Ái Quốc, chỉ có điểm thứ nhất là hoàn toàn khác biệt với đề nghị lập của nhóm Tây học: Họ chỉ tranh đấu với chủ trương của thực dân trên báo, tìm sự hưởng ứng của người Pháp dân chủ, để những Pháp bãi bỏ chế độ thực dân; những Phan Châu Trinh lập cho riêng cách tự vô ích. Những cái của Phan Văn Trường cho riêng việc Phan Châu Trinh viết thư yêu cầu toàn quyền và chính quyền thực dân thay đổi chính sách là vô ích.

Vì sao Phan Châu Trinh phó thác "đội số" cho Phan Khôi ?

Tác Giả: Th&y Khuê

Thứ Bảy, 08 Tháng 1 Năm 2011 06:49

Còn hai đội m sau, khai dân trí, chấn dân khí, hậu dân sinh và võ nòng c tranh đấu b t b o đ ng c a Phan, đ u đ c s h ng ng c a Tr ng, Ninh và Truy n. Có th b n ng i đã bàn b c v i nhau đ thành l p k ho ch "Ngũ Long t kh i". Duy Nguy n T t Thành hành đ ng khác.

Phan Châu Trinh công b th ng tháng 2/1922. Nguy n An Ninh là ng i v n c đ u tiên, mùa thu 1922. Ra báo La cloche fêlée ngày 10/12/23. Phan Văn Tr ng v t i Sài Gòn ngày 21/1/1924. Năm 1924, Ninh sang Pháp i kho ng m t năm và đón Phan Châu Trinh v n c tháng 6/1925. Năm 1927, Ninh i sang Pháp, lo li u mua vé tàu cho gia đình Nguy n Th Truy n v n c.

V y ch ng trình "Ngũ Long t kh i" mà Phan Châu Trinh đ x ng, đã đ c nhóm Tây h c th c hi n. Dĩ nhiên là h không làm theo cách c a Tây H mà làm theo cách c a h : Đem t t ng t do dân ch c a Pháp v truy n bá t i Vi t Nam và ch ng th c dân b ng báo ti ng Pháp trên đ t Vi t. Nguy n An Ninh là ng i "theo sát" nguy n c v n c tranh đ u trong lòng dân t c c a Phan Châu Trinh. Nguy n Th Truy n khi b báo Le Paria đ làm báo Vi t Nam H n, có th đã nghe i Phan Châu Trinh.

Các s ki n này đ c H H u T ng ghi i trong h i ký, nh sau:

"Theo i c Phan Văn Tr ng thu t i, thì năm 1922, khi Nguy n An Ninh s p s a v nhà mà sáng l p t báo La Cloche fêlée, thì c Phan Châu Trinh có đ a ra m t phân công, g i là "ngũ long t kh i". T i quê nhà, b u không khí th c dân và phong ki n còn quá n ng, Ninh lãnh s m ng đem t t ng dân quy n c a Pháp ra mà "dĩ di đ t di". Nên chi báo c a Ninh nêu lên đ ng l i là "c quan tuyên truy n cho t t ng Pháp" (organe de propagande des idées françaises).(...) Còn hai c Phan thì ch Ninh xung phong, đ n đ p chông gai bên nhà, hai c s v góp s c mà t i n lên gây m t phong trào dân ch . Nh ng mà theo k ho ch n y, phân ra thì có, mà t i thì ch a. Năm 1925, qu Ninh có r c hai c Phan v x . Nh ng sang năm 1926, c Tây H lìa tr n, Ninh lo t ch c qu n chúng, giao cho c Tr ng đ ng mũi ch u sào t L'Annam. R i Ninh vào tù, c Tr ng ba chìm b y n i, b án tù, sang Paris ch u vào khám. Còn T t Thành mang tên chung là Nguy n Á Qu c, theo c ng s n luôn, m t đ i không tr i.

Nguy n Th Truy n vào đ ng c ng s n Pháp, m n ph ng ti n mà thành l p Vi t Nam H n, sau đ i i là H n Vi t nam, r i Ph c Qu c... " (H H u T ng, 41 năm làm báo, Đông Nam Á, Paris, 1984, trang 24-25).

II - Phan Châu Trinh g p Nguy n Văn Vĩnh và Ph m Qu nh t i Pháp năm 1922

H i ch đ u x o Marseille là c h i đ Phan Châu Trinh hành đ ng. Ông xu ng Marseille đ u năm 1922, đ làm vi c và cũng đ ti p xúc v i nh ng ng i Vi t sang Pháp đ đ u x o. Quan

Vì sao Phan Châu Trinh phó thác "đi sứ" cho Phan Khôi ?

Tác Giả: Th&y Khuê

Thứ Bảy, 08 Tháng 1 Năm 2011 06:49

trở ng nh&t là nh&ng bu&i g&p g& gi&a Phan Châu Trinh và Nguy&n Văn Vĩnh, Ph&m Qu&nh. Qua nh&ng tài li&u đ& c bi&t, thì ít nh&t có hai l&n: m&t l&n ở Marseille và m&t l&n t&i Paris.

1- Theo m&t m&t báo gi&i v& s& An Ninh Marseille ngày 11/5/1922, có cu&c g&p g& gi&a ba ng& i: Phan Châu Trinh, Nguy&n Văn Vĩnh và Ph&m Qu&nh. Trong cu&c h&p này, Phan Châu Trinh ng& ý mu&n l&t đ& Nam tri&u, l&p Qu&c h&i An Nam v&i các dân bi&u đ& cai tr& cùng v&i chính ph& Pháp. Nh&ng Nguy&n Văn Vĩnh khuyên không nên, vì ng& i trí th&c và ng& i dân v&n còn g&n bó v&i n&n quân ch&. V& l&i vua n&c Nam không gi&ng nh& vua Louis 14 hay 16 c&a Pháp đã áp b&c làm kh& dân; và ng& i dân An Nam cũng ch&a đ& trình đ& đ& s& đ&ng quy&n Qu&c h&i. Ph&i ch&. Ph&m Qu&nh và Nguy&n Văn Vĩnh nói s& suy nghĩ xem có th& đóng góp gì cho ch&ng trình hành đ&ng c&a Phan Châu Trinh. (Theo Thu Trang, Nh&ng ho&t đ&ng c&a Phan Châu Trinh t&i Pháp 1911/1925, Đông Nam Á 1983, trang 160).

2- M&t bu&i h&p m&t khác, đ& c ông Lê Thanh C&nh ghi l&i trong t&p Ký &c v& tr&ng Qu&c h&c (có l& đây là n&i san c&a H&i Ái H&u C&u H&c Sinh Qu&c H&c), và in l&i trong t&p tài li&u t&a đ& K&ni&m 115 ngày sinh ông Nguy&n Văn Vĩnh, do gia đình &n hành năm 1997, t&p III, trang 21. R&t ti&c ng& i biên t&p không ghi rõ ngu&n tham kh&o: n&i san s& m&y, năm tháng nào v.v... Tuy nhiên, n&u d&a vào m&y ch& "câu chuy&n năm m& i năm tr& c" mà tác gi& ghi trong "L&i ng& i vi&t", thì có th& đoán bài này đ& c vi&t vào kho&ng 1970-1975 & trong Nam, vì tác gi& dùng hai ch& "anh Qu&c" r&t t& nhiên.

D& i t&a đ& "Th& đi tìm m&t l&p tr&ng tranh đ&u cho dân t&c Vi&t nam", tr& c h&t ông Lê Thanh C&nh thu&t l&i b&i c&nh cu&c h&p m&t: Nhân đ&p phái đoàn Nam tri&u đi đ& cu&c tri&n lãm do Pháp Qu&c S& Đ&a t& ch&c t&i Ba Lê "Ô. Tr&n Đ&c nói kh& vào tai tôi, b&o hai anh em chúng mình m&i b&n c& Ph&m Qu&nh, Nguy&n Văn Vĩnh, Tr&n Ng&c Thi&n, Cao Văn S&n đ&n chi&u hôm &y dùng c&m t&i khách s&n Montparnasse. Chúng tôi nhân m&i thêm c& Phan Tây H&, anh Qu&c, v& ch&ng Tr&n H&u Th&ng và ông H& Đ&c &ng".

Đáng chú ý nh&t là đ&n tác gi& ghi l&i cu&c tranh lu&n gi&a năm nhân v&t: Phan Châu Trinh, Nguy&n Ái Qu&c, Cao Văn S&n, Ph&m Qu&nh và Nguy&n Văn Vĩnh. Chúng tôi trích l&i nh&ng đ&n chính, l&t qua ý ki&n Phan Châu Trinh (gi&ng nh& nh&ng đ&u ông đã vi&t trong th& gi&i NAQ) mà chú tr&ng vào ý ki&n nh&ng ng& i khác:

"C& Tây H& b&t đ&u nói: Tôi đã g&p Nguy&n Ái Qu&c t& 10 năm tr& c đây mà tôi th&y anh ch& tr&ng cách m&nh tri&t đ& quá táo b&o nên tôi không th& theo anh đ& c, và anh cũng không ch&p nh&n đ&ng l&i c&a tôi. (...)

Anh Qu&c ti&p l&i: M&y hôm nay anh C&nh qua đây có ti&p xúc nhi&u v&i tôi và có nói cho tôi m&t câu &&c m& c&a c& Tr&n [Cao] Vân: N&u cu&c kh&i nghĩa c&a vua Duy Tân thành công thì sau này vi&c đ&u tiên c&a chúng ta s& làm là vi&t ch& Vi&t Nam không ph&i ch& "Tu&t" m&t bên, mà ph&i vi&t ch& Vi&t là Ph& Vi&t, "Ri&u Búa", m&i ki&n toàn đ& c s& nghi&p cách m&nh. S& dĩ tôi ch& tr&ng cách m&nh tri&t đ& là x&a nay mu&n giành đ& c l&p cho t& qu&c và dân t&c thì không

Vì sao Phan Châu Trinh phó thác "đi s" cho Phan Khôi ?

Tác Giả: Th&y Khuê

Thứ Bảy, 08 Tháng 1 Năm 2011 06:49

th nào ngã tay xin ai đỡ c mà ph i dùng s c m nh nh c Tr n Cao Vân đã nói là ph i dùng BÚA RÌU.

Ô. Nguy n Văn Vĩnh c p l i ngay, đã bệnh v c ch tr ng c a mình và cũng đ giác ng anh Qu c - Tôi đã t ng đ ng trong hàng ngũ Đông Kinh Nghiã Th c cùng các b c ti n b i và r t đau đ n th y hàng ngũ l n l t tan rã và h u h t ph n t u tú chi n sĩ qu c gia b tiêu di t: H t phong trào Đông Kinh Nghiã Th c, đ n chi n khu Yên Th c a Đ Thám B c, r i đ n v xin thu m i n Trung... (...) Bao nhiêu chi n sĩ đ u g c ngã ho c còn v t v ng s ng Côn Đ o, Thái Nguyên, Lao B o hay Banmêthu t. B o đ ng nh anh Qu c nói là th m nguy! (...) S dĩ tôi theo l p tr ng TR C TR (administration directe) là kinh nghi m cho tôi th y Nam K tr c tr ti n b quá xa h n Trung B c. Mà B c K nh ch đ m p m , n a B o H n a Tr c Tr (không công khai) mà còn h n Trung K quá xa. (...). C tr c tr cái đã r i sau khi đ c khai hoá theo đà ti n b thì t c kh c dân chúng t có s c m nh mà tr i đ u lên. Nói Tr c tr tôi ch ng khi nào ch u giao n c Nam cho Tây đầu. Quá kh đ ng l i tranh đ u c a tôi, cu c đ i thi u th n c a tôi đã hùng h n b o đ m cho l i nói c a tôi hôm nay.

Ô. Ph m Qu nh ti p: Có l ngay trong ti c này tôi đã th y có r t nhi u l p tr ng tranh đ u ch ng l i ch thuy t mà tôi hoài bão: "QUÂN CH L P HI N". Nói đ n quân ch thì ph n đông t v lo s ch đ chuyên ch . Nh ng xin đ ng bào tr ng m t nh n hai n c Anh và Nh t. V i n n Quân ch h đã v n minh t t m c và dân ch còn h n các n n dân ch c ng hoà khác nhi u l m. (...) Vua ch là ng i đ ng lên "th a hành" b n hi n pháp mà chính nhân dân toàn qu c đ c tri u t p đ th o và quy t đ nh (...)"

Sau l i Ph m Qu nh bi n h cho ch đ quân ch l p hi n, đ n l i Cao Văn S n bi n h cho vi c dùng v n minh Tây ph ng đ ti n hành dân ch ; và nhìn nh n r ng Nam K đ ng bào ti n b h n nên th c dân không dám ăn hi p nh Trung và B c. Ông Lê Thanh C nh vi t ti p:

"Tôi kh n kho n xin quý c là b c ti n b i nên th o lu n ngay m t k ho ch hay h th ng nào đ làm vi c cho có hi u qu v sau.

Anh Qu c nóng n y b o ngay: Thì xin Chú nói ngay ý ki n c a Chú ra.

Tôi ti p l i: Cũng nh anh đã tr l i cho c Phan m y hôm tr c đây, tôi mu n nghe ngóng t t c đ sau này áp đ ng m t ch nghiã th c ti n, l y Văn hóa Vi t Nam làm g c. Có th m i h p v i tính tình dân t c Vi t Nam: Hành đ ng gì bây gi là th t b i ngay, mà cũng nh c Phan Tây H đã tr nh tr ng c nh cáo hai anh em chúng tôi m y k g p g tr c đây, mà tôi r t bá ph c: "Vô b o đ ng, b o đ ng t c t , vô v ng ngo i, v ng ngo i t c ngu. Đ h u nh t ngôn dĩ cáo ng đ ng bào. Vi t: B t nh "H c".

Anh Qu c quát to ti ng: "N y c Tây H , n u C qua làm Toàn Quy n Đông Đ ng thay m t th c dân cũng ch nói nh th thôi. Bó tay mà ch u l m than sao? Không đ c!

Vì sao Phan Châu Trinh phó thác "đi sứ" cho Phan Khôi ?

Tác Giả: Th&y Khuê

Thứ Bảy, 08 Tháng 1 Năm 2011 06:49

Tôi s& anh Qu&c đi quá tr&n, đ&ng lên th&a, ôn hoà: Tôi xin anh suy nghĩ thêm v& l&i khuyên c&a C& Tây H&. Nếu chúng ta khôn khéo thì "b&t chỉ&n t& nhiên thành".

Anh Qu&c l&i quát l&n: "L&i thêm chú này n&a kìa!"

Tôi đ& c đ&p k&ch li&t bác b& lu&n đi&u anh Qu&c và bệnh v&c ch& thuy&t c&a c& Tây H&".

L&i l& trong cu&c tranh lu&n này đ& c ông C&nh ghi l&i theo trí nh&, có th& không đúng nguyên văn, nh&ng ph&n n&nh đ& c không khí bu&i h&p và xác đ&nh m&t s& thông tin sau đây:

- Ch& tr&ng tr&c tr& c&a Nguy&n Văn Vĩnh đ&a trên s& quan sát tình hình dân trí trong Nam cao h&n B&c và Trung. Vì c này đ& c ch&ng minh qua tình hình báo chí m& r&ng t&i Nam K& và nh&ng phong trào ch&ng Pháp r&t m&nh trên báo & trong Nam do Nguy&n An Ninh, Phan Văn Tr&ng, r&i nhóm Tr&t kít... vi&t.

- Nguy&n T&t Thành ph&n đ&i Phan Châu Trinh b&ng l&i l& n&ng n&, khác h&n cung cách "chú cháu" ngày tr& c, nh&ng l&i không có ph&n n&ng gì đ&i v&i quan đ&nh m& c&a Nguy&n Văn Vĩnh, Ph&m Qu&nh, Cao Văn S&n.

- Đ& b&o v& quan ni&m b&o l&c cách m&ng, Nguy&n T&t Thành đ&a ra bi&u t&ng Búa Rìu, c&a đ&ng c&ng s&n, nh&ng l&i gi&i thích b&ng Hán t& và dùng ý nghĩa Búa Rìu c&a Tr&n Cao Vân. Sau này Tr&n Huy Li&u cũng đ& cao vai trò Tr&n Cao Vân nh&ng b& Phan Khôi ph&n bác, Phan Khôi cho r&ng Thái Phiên m&i là ng& i ch& ch&t trong v& vua Duy Tân, Tr&n Cao Vân ch& là "n&a là nhà nho gàn, n&a là th&y bói kiêm th&y pháp". (Trong bài Đ&a v& c&a Thái Phiên và Tr&n Cao Vân trong cu&c bi&n & Hu& năm 1916, Sông H&ng s& 7, năm 1936).

Nh&ng s& ki&n này, m&i xem qua, g&n nh& không đáng l&u ý, nh&ng s& th&c nó có t&m quan tr&ng: Vì c đ& cao Tr&n Cao Vân là đ& nâng cao bi&u t&ng Búa rìu c&a đ&ng c&ng s&n, g&n li&n Búa Rìu v&i hình &nh cách m&ng c&a vua Duy Tân. Và có l& Phan Khôi đã th&y ch& đích &y, ông th&y nó trái ng& c v&i s& th&t l&ch s& nên ông ph&n bác l&i b&ng lo&t bài trên báo Sông H&ng năm 1936.

Hai bu&i h&p m&t & Marseille và Paris năm 1922, ch&ng t& Phan Châu Trinh s&a so&n con đ&ng v& n& c, ông mu&n chia s& quan đ&nh đ&u tranh c&a mình và tìm s& h&p tác c&a Nguy&n Văn Vĩnh và Ph&m Qu&nh.

Vì sao Phan Châu Trinh phó thác "đời sống" cho Phan Khôi ?

Tác Giả: Th&y Khuê

Thứ Bảy, 08 Tháng 1 Năm 2011 06:49

Lá thư của Phan Châu Trinh và số phôi nấc kách liệt Tây Hồ của T&t Thành ở Montparnasse, chứng tỏ sự đồng tình giữa Phan Châu Trinh và Nguyễn T&t Thành, từ 1922.

Nguyễn T&t Thành, người (ban đầu) Phan thân nhất, coi như cháu, luôn cùng chung một nền giáo dục nho học như ông, có thể Phan đã hy vọng T&t Thành sẽ "nghiệp", nhưng T&t Thành lại theo con đường trái ngược: chống trở ngại bỏ đi cách mạng và không vướng mắc theo khuôn khổ "Ngũ Long từ khời" do ông đề xuất.

Năm 1925, Phan Châu Trinh vướng mắc tìm người thừa kế. Một câu hỏi được đặt ra: Tại sao Tây Hồ không chọn Nguyễn An Ninh? Mặc dù, Nguyễn An Ninh là nhà cách mạng nổi tiếng từ thời niên thiếu mà thành tích chống Pháp đã trở thành huyền thoại: "Thi đậu bằng Brevet Élémentaire [trở ngại đi Trung học phổ thông], nhà ái quốc đi làm báo tiếng Pháp, do người Pháp đi u khi n. Trong thời gian làm báo, dù chỉ là một công viên t&m th&ng, luôn m tin chó cắn, nhưng Ninh đã nổi tiếng rồi, vì sự bất khuất, hay đấu pháp với người Pháp, hay chống người Pháp. Chính trong thời gian này, trong vướng mắc xảy ra nhiều chuyện bỏ đi, nào Phan Xích Long khời nghĩa, Trần Cao Vân r&c vua Duy Tân rồi kinh thành Huế, L&ng Nguyễn Quý n bỏ đi ng Thái Nguyên. Dù nhưng phong trào y b& th&t b&i, song gieo vào lòng người dân thời đó một mầm m&ng sâu đậm trong cõi lòng, trong số đó có nhà ái quốc thanh niên Nguyễn An Ninh" (Nhà cách mạng Nguyễn An Ninh, Ph&ng Lan Bùi Thị M&, trang 10) (2).

Nhưng Nguyễn An Ninh Tây quá, sôi động quá. Phan Châu Trinh muốn một người nho học, điềm tĩnh, gần gũi với tầng lớp của ông học, và ông đã tìm thấy trong nhà nho Phan Khôi.

III. Đám tang Phan Châu Trinh - Sự xuất hiện của Phan Khôi

Phan Châu Trinh chống trở ngại "Ngũ Long từ khời" từ năm 1922, nhưng đến tháng 6/1925, ông mất và được chôn, và đến tháng 3/1926, ông mất.

"Cố Phan Châu Trinh vướng Sài Gòn một loạt với Ninh, được người nhà Ninh từ Quán Tre, k& thăm, người viếng r&n r&n r&" (Lê Văn Thọ, Hồi ký Nguyễn An Ninh, trang 25).

Nguyễn An Ninh bắt b&t hôm trước (đêm 20/3/1926) thì hôm sau Phan Châu Trinh mất (24/3/1926). Ph&ng Lan Bùi Thị M& thu thập lại như sau:

"Chính Đặng Văn Ký, theo sự thúc của Ninh, vào tù, lo săn sóc bệnh tình của Phan Châu Trinh. Khi của Phan bệnh nặng, Ký cùng với các bạn đem đi của Phan lên nhà của Nguyễn An C&; chú ruột của Ninh trở bệnh rồi của Phan mất từ đi y. Đặng Văn Ký hợp với Hu&nh Đình Đình, Phan Khôi đem của Phan với khách số Bá Huê L&u, được Pellerin gọi là Pasteur do Hu&nh Đình Đình là chủ nhân khách số, thành lập ban làm quốc táng, Phan Khôi đem như vi&t l&i hi&u tri&u quốc dân. Đặng Văn Ký nhóm Jeune Annam lo liên lạc tìm đất chôn". (Nhà cách

Vì sao Phan Châu Trinh phó thác "đời sống" cho Phan Khôi ?

Tác Giả: Th&y Khuê

Thứ Bảy, 08 Tháng 1 Năm 2011 06:49

m&ng Nguy&n An Ninh, Ph&ng Lan B& Th& M&, trang 130). B& Th& M& vi&t nh&m m&t chi ti&t: Ninh u& th&c c& Phan cho Đ&ng Văn Ký t& tr&c, tr&c khi vào tù. Vì khi Ninh vào tù thì c& Phan m&t.

"L& qu&c táng c&a nhà chí sĩ Phan Châu Trinh đ&c t& ch&c châu đ&o vĩ đ&i. Quản xác g&n m&t tu&n, t&i Bá Huê L&u c&a Hu&nh Đ&nh Đ&nh, ng&ng chen chúc vô d&ng h&ng nhà chí sĩ không bi&t bao nhiêu mà đ&m. N&m n&p ra vô c& ngày l&n đ&m. Ngày đ&a đ&am thiên h& tr&ng tr&ng đ&p đ&p t& b&n ph&ng xa g&n t& h&p t&i. S&p hàng t& đ&u c&u M&ng, cái c&u t&n trên đ&ng Th&ng Nh&t. Câu đ&i, tr&ng hoa ti&n đ&a vô s& k&." (Ph&ng Lan B& Th& M&, trang 164).

S& thành công trong vi&c t& ch&c đ&am tang vĩ đ&i c&a Phan Châu Trinh là do nhi&u y&u t& h&p l&i, chúng tôi s& bàn đ&n trong m&t đ&p khác. & đây ch& xin nh&c đ&n s& đ&ng g&p c&a m&t ng&ng i, & h&u tr&ng, đ& n&i tr&i, có "công" h&n: Nhi&u đ&u hi&u cho th&y t& khi v& n&c, Phan Châu Trinh đã tìm Phan Khôi đ& g&i g&m "đ&i s&".

V& vi&c này, Nguy&n Q. Th&ng vi&t: "...năm 1925 khi v& n&c, Phan Châu Trinh đã cho v&i Phan Khôi vào Sài Gòn đ& vi&t m&t quy&n sách v& đ&i ho&t đ&ng và sách l&c c&u n&c c&a Tây H&. Phan Khôi đã vi&t xong b&n th&o có tên "Phan Châu Trinh" nh&ng b& ph& toàn quy&n Đ&ng Đ&ng c&m in. B&n th&o đã th&t l&c (theo "m&t báo v& tác ph&m Phan Châu Trinh c&a Phan Khôi" c&a s& m&t thám Nam K&, g&i th&ng đ&c Nam K& ký ngày 1/6/1926). Sách "Phan Châu Trinh" dày 94 trang đánh máy, do nhà in X&a Nay c&a Nguy&n H&o Vĩnh xu&t b&n nh&ng không phát hành đ&c." (Nguy&n Q. Th&ng, Phong Trào Duy Tân, nh&ng khuôn m&t tiêu bi&u, trang 478).

V&y Phan Khôi là ai? Năm 1925, Phan Khôi ch&a ph&i là m&t tên tu&i n&i tr&i trong gi&i báo chí tranh đ&u nh& Nguy&n An Ninh, Phan Văn Tr&ng. Nh&ng Phan Khôi đã b&t đ&u s& nghi&p làm báo v&i hai nhà báo l&ng danh Nguy&n Văn Vĩnh và Ph&m Qu&nh, nh&ng ng&ng i mà Phan Châu Trinh tìm g&p năm 1922 & Pháp.

Phan Khôi đ&c Phan Châu Trinh giao cho vi&c vi&t l&i l&ch s& đ&i mình.

T& tr&ng trách &y, Phan Khôi đ&m nhi&m vi&t l&i Hi&u tri&u qu&c dân trong đ&am tang Phan Châu Trinh.

Đón đ&c: Phan Khôi và và s& chôn vùi Phan Khôi.